

BRONNEN
BEELD SIMONE VAN ES

Positive Accounting Theory

HET 'FAVORIETE' BOEK VAN MARTIN HOOGENDOORN

Maandelijks beschrijft een lezer van 'de Accountant' die ene vakinhoudelijke publicatie die hem of haar het meest heeft beïnvloed of dat managementboek dat in het geheugen staat gegrift. Deze maand: Martin Hoogendoorn, partner bij Ernst & Young en hoogleraar aan de EUR.

Positive Accounting Theory verscheen in 1986 en was de weerslag van een nieuwe theorie die eerder werd uitgewerkt in diverse academische artikelen. Het boek was baanbrekend en is één van de grote klassiekers op het vakgebied. Ik werkte op dat moment fulltime aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en was bezig met een promotieonderzoek over het doorvoeren van vrijwillige stelselwijzigingen in de jaarrekeningen door Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. In die tijd was de

regelgeving in Nederland zeer liberaal en *principles-based*, met het inzietsvereiste voorop. Hoe dat moest worden gemeten, daarover verschilden men van mening. Ik was benieuwd of ondernemers bij het doorvoeren van stelselwijzigingen vooral verbetering van het inzicht voor ogen hadden, of dat er andere motieven een rol speelden, bijvoorbeeld het 'opkrikken' van de winstcijfers.

De theorievorming was tot dan toe vooral normatief gericht: aangegeven werd op welke wijze idealiter vermogen en resultaat zouden moeten worden bepaald. De *positive accounting theory* bracht een radicaal andere theoretische invalshoek: deze analyseerde het *gedrag* van ondernemingen inzake de jaarrekening en trachtte daarvoor verklaringen te vinden. Uitsgangspunt werd het economisch eigenbelang, zoals geworteld in de

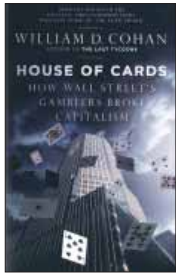
agentschapstheorie: bestuurders gaan bij al hun beslissingen uit van eigen maximaal economisch nut, en hebben niet de belangen van anderen voor ogen. De manier voor aandeelhouders om dat te kanaliseren is om bestuurdersbelangen en aandeelhoudersbelangen parallel te laten lopen, vandaar de optiebeloningen. Deze invalshoek inspireerde mij bijzonder.

Mijn onderzoek wees inderdaad uit dat winstmotieven een belangrijke rol speelden bij het doorvoeren van stelselwijzigingen. Winstverhogende stelselwijzigingen werden vooral doorgevoerd in slechte jaren en door ondernemingen die qua winstgevendheid achterbleven bij hun *peer group*. Vlak voor mijn promoveren stapte ik over naar Ernst & Young. En het verraste mij dat theorie en praktijk zo goed op elkaar aansloten. Vrijwillige stelselwijzigingen komen tegenwoordig minder vaak voor, maar de jaarrekening is nog steeds geen neutraal document. Bij het opmaken ervan spelen diverse belangen een rol en worden bewuste keuzes gemaakt die invloed hebben op gerapporteerde kengetallen. Boekhoudschandalen zijn de uitwassen daarvan, maar ook binnen de eisen die de wet- en regelgeving stelt speelt jaarrekeningbeleid een rol, bijvoorbeeld bij schattingen of bij het communiceren van alternatieve winstbedragen. Ook het wetenschappelijk onderzoek anno 2009 is nog voor een groot deel gebaseerd op dat beroemde boek uit 1986.

Positive Accounting Theory, Ross L. Watts, Jerold L. Zimmerman, Prentice Hall, ISBN 013686177

FAVORIET ALGEMEEN

Aarde van James Luhr, een prachtig visueel vormgegeven boek dat een geordend overzicht geeft van de kracht en schoonheid van onze planeet.

HOUSE OF CARDS

Make money. Bear Sterns werd in maart 2008 verkocht aan JPMorgan Chase voor twee dollar per aandeel. In het eerste deel beschrijft Cohan op haast intieme wijze de laatste tien dagen van deze ooit gerenommeerde zakenbank: de paniek onder handelaren en personeel, het verlies van vertrouwen, de nachtenlange onderhandelingen op een dieet van cappuccino en pizza. In deel 2 worden de topmannen van Bear Sterns van biografische informatie voorzien: eerder agressieve dealmakers dan bankiers, letterlijk en figuurlijk kaartspelers (ceo Jimmy Caine was een vermaard bridge-speler). Deel 3 beschrijft de roekeloze avonturen met hedgefonds in de laatste jaren die er voor zorgden dat de financiering van Bear Sterns een kaartenhuis was. Cohan - zelf jarenlang op Wall Street gewerkt - heeft een klein meesterwerkje afgeleverd dat leest als een spannend jongensboek. Verplicht meenemen naar de camping deze zomer.

W.D. Cohan: *House of cards - how Wall Street's gamblers broke capitalism*, Allen Lane (Penguin Group), ISBN 978 1 846 14195 9

DE UITVERKOOP VAN NEDERLAND

'Hoe ver moet een land gaan met de verkoop van ondernemingen die deel uitmaken van de infrastructuur?', vraagt NRC-redacteur Menno Tamminga zich af. De Nederlandse politiek heeft immers na het debacle met de overheidssteun aan scheepsbouwer RSV amper meer serieus nagedacht over het ontwikkelen van een zogenaamde industriepolitiek, terwijl veel andere landen de eigen economie nadrukkelijk beschermen. Ook is hij kritisch over de hoge geldelijke beloningen van topmanagers en de vele buitenlandse bestuurders. Het boek eindigt met twee aanbevelingen; ontwikkel wetgeving voor de toetsing van buitenlandse overnames in Nederland, en bouw een financiële infrastructuur die nationale belangen behartigt. Tamminga denkt bij dit laatste aan de vorming van een Nationaal Vermogensfonds gevuld met de aardgasbaten. Een vlot geschreven boek dat uitnodigt om eens te reflecteren over de toekomst van het Nederlandse bedrijfsleven.

M. Tamminga, *De uitverkoop van Nederland*, Prometheus/NRC Handelsblad, ISBN 978 90 446 1258 5

WELKE KLEUR HEEFT JOUW PARACHUTE?

In deze zogenaamde 'zwarte tijden editie' geeft Bolles veel praktische tips om - ondanks de slechte economische omstandigheden - precies de baan te vinden die u zoekt. Hoe te zoeken naar werk, het schrijven van een juist CV, het voeren van sollicitatiegesprekken; het komt allemaal aan bod. Daarnaast zijn er ook enkele hoofdstukken - met af en toe een lichte 'softe' ondertoon - over het vinden van werk dat specifiek bij u past. De auteur raadt u aan hiertoe te bepalen welke reis u in uw leven zou willen maken, welke waarden voor u belangrijk zijn. Een toegankelijk geschreven handboek met veel praktische tips. Wat dacht u bijvoorbeeld van de tip om nooit een sollicitatiegesprek met de afdeling PZ of HR te voeren? Probeer daarentegen direct bij de persoon binnen te komen die daadwerkelijk de bevoegdheid heeft om u aan te nemen. R.N. Bolles: *Welke kleur heeft jouw parachute? - Een praktisch handboek voor werkzoekers en carrièreplanners*, Uitgeverij Nieuwezijds, ISBN 978 90 5712 279 8

BRONNEN

TEKST ROB HEINSBROEK

LEESVOER

Accountant.nl

Voor uitgebreidere besprekingen van deze boeken en eerder besproken boeken, zie Accountant.nl.

STUDENT AAN DE SCHRIJFTAFEL

Maandelijks een overzicht van verse afstudeerscripties met een waardering van acht of hoger.

IAS 29: AAN KEUZE GEEN GEBREK

IAS 39 regelt de verslaggeving van financiële instrumenten in de jaarrekening. Normaal gesproken enkel voer voor de vaktechnische insiders maar sinds anderhalf jaar ook een hot topic op politiek niveau. Van Limpt signaleert dat IAS 39 keuzemogelijkheden biedt ten aanzien van opname van financiële instrumenten in de jaarrekening. Deze onderzoekt hij op hun achtergrond, en hoe Nederlandse

beursgenoteerde ondernemingen deze invullen. De achtergrond bestaat uit het feit dat gebruikers invloed uitoefenen via het due process zoals ISAB dat hanteert. Hoe een onderneming uiteindelijk een en ander in haar jaarrekening verwerkt blijkt afhankelijk te zijn van omvang van de onderneming. Solvabiliteit en interest dekkinggraad hebben slechts in enkele gevallen invloed. Van Limpt concludeert dat een meerderheid van bedrijven geen fair value waarderingen gebruikt, maar kiest voor hedge accounting of *held to maturity*. Tot slot adviseert hij regelgevende instanties om periodiek te bekijken welke keuzemogelijkheden in de verslaggeving wel of niet gebruikt

worden. Graag altijd met het oog op harmonisering en vermindering van de complexiteit.

Twan van Limpt: Keuzemogelijkheden binnen de verslaggeving van financiële instrumenten: een onderzoek naar de achtergronden en de invulling bij beursgenoteerde ondernemingen, NIVRA-Nyenrode

Deze scriptie is beschikbaar bij het NIVRA Kennis- & Informatiecentrum. Accountancyscripties gewaardeerd met een acht of hoger komen in aanmerking voor deze rubriek. Stuur ze naar: Koninklijk NIVRA, Kennis- & Informatiecentrum, Postbus 7984, 1008 AD Amsterdam.

Al deze scripties zijn beschikbaar bij het NIVRA Kennis- & Informatiecentrum. Accountancyscripties gewaardeerd met een acht of hoger komen in aanmerking voor deze rubriek. Stuur ze naar: Koninklijk NIVRA, Kennis- & Informatiecentrum, Postbus 7984, 1008 AD Amsterdam.